

ПРИМІТКА ВІД АВТОРА

Слова пісень, які я цитую в цій книжці, приписано співакові чи співакам, чи гурту, які найчастіше з ними асоціюються. Це може образити пуриста, який вважає, що текст пісні належить більше його авторові, ніж співаку. «Те, що зробили ви, — може заявити пурист, — однаково, що взяти й приписати Гелу Голбруку¹ твори Марка Твена». Але я з цим не згоден. У світі популярної пісні все відбувається так, як співають «Роллінг Стоунз»: головне — це співак, а не пісня². Але я дякую їм усім, поетам і співакам — зосібна Чаку Беррі, Брюсу Спрінгстіну, Браяну Вілсону... а ще Яну Беррі з дуету «Ян і Дін»³. Він справді повернувся з-за Повороту мерця.

Здобути всі необхідні юридичні дозволи на використання текстів пісень — нелегка праця, тому я хочу подякувати тим кільком людям, які допомагали мені згадати пісні, а потім перевірити, чи можна їх зацитувати. Серед них: Дейв Марш, критик та історик рок-музики; Джеймс Ф'юрі, також відомий як «Могутній Джон Маршалл», який качає моє рідне містечко на рок-хвилях радіо WACZ; його брат Пет Ф'юрі, який крутить старі хіти в Портленді; Деббі Геллер, Патриція Даннінг та Піт Бетчелдер. Друзі, спасибі вам усім, і нехай ваші старі платівки ніколи не жолобляться так сильно, щоб їх більш не можна було ставити.

С. К.

---

¹ Гарольд «Гел» Роув Голбрук (нар. 17 лютого 1925 р.) — американський театральний та кіноактор. Перше визнання від критиків дістав ще в коледжі, коли у виставі одного актора зіграв роль Марка Твена. (Тут і далі прим. перекл.)

² «The Singer Not The Song» — пісня гурту «The Rolling Stones».

³ Ян Беррі (1941—2004) і Дін Торренс (нар. 10 березня 1940 р.) — рок-дует «Jan&Dean»; разом почали співати 1957 р. «Dead Man's Curve» — назва їхньої пісні 1963 року, у якій ідеться про автоперегони на дорозі й так званий Поворот мерця, за яким усі гинуть і ніхто звідти не повертається.

ПРОЛОГ

Це історія про любовний трикутник, так, напевно, сказали б ви. Арні Каннінґем, Лі Кебот і, звісно, Крістіна. Але я хочу, щоб ви розуміли — Крістіна була спочатку. Вона була першим коханням Арні. І хоч на сто відсотків точно я стверджувати не можу (особливо з тих вершин житейської мудрості, яких я сягнув у свої двадцять два), але мені здається, що вона була його єдиним справжнім коханням. Тому все, що сталося, я вважаю трагедією.

Ми з Арні росли в одному кварталі, разом ходили до початкової школи Овена Ендрюса, потім — до середньої школи Дарбі та врешті — до старших класів у Лібертівільській школі. Здогадуюся, що в старших класах Арні не знищили тільки через мене. Я там у них був здоровилом — ага, я знаю, що це осячого гівна варте; через п'ять років після випуску ти собі навіть пляшки пива на дурняк не вициганиш за те, що був капітаном футбольної та бейсбольної команд і пловцем збірної. Але завдяки тому, що я був здорованем, Арні хоча б не вбивали. Товкли його частенько, але не вбивали.

Розумієте, він був лузером. У кожній старшій школі таких є як мінімум двоє; це типу як закон державний. Один хлопець, одна дівчина. Боксерські груші для всіх. Був невдалий день? Провалив важливу контрольну? Погризся з предками, і тебе на тиждень посадили під замок? Нема питань. Просто, поки не продзеленчав дзвінок на продовженку, відшукай одне з тих нікчемиськ, яке скрадається коридором, наче скоїло якийсь злочин, і випиши йому чортів. Деколи їх *справді* вбивають, знищують у них усе, що є, крім тіла; деколи вони знаходять собі якусь віддушину, учепляться за неї і тримаються щосили, і таким чином виживають. В Арні був я. Потім була Крістіна. Лі з'явилася пізніше.

Просто хочу, щоб ви це розуміли.

Арні від природи нікуди не вписувався. У спортсмени його не брали, бо був миршавий, п'ять футів десять дюймів на зріст, і важив сто сорок фунтів¹ разом з усім своїм одягом, наскрізь мокрим,

¹ Близько 155 см; 63 кг.

і в парі важезних черевиків. Інтелектуали старших класів його теж не приймали до себе (у такому задрипанську, як Лібертівілл, вони й самі були не надто шанованою групкою), бо в нього не було спеціалізації. Арні був розумний, але прикипіти розумом до чогось одного не міг... якщо то була не автомеханіка. Тут уже його ніхто не міг перевершити. Малий був поведений на всьому, що стосувалося машин, йому це від природи легко давалося. Але його батьки викладали в Горлікському університеті й не могли дозволити, щоб їхній синочок, який за шкалою інтелекту Стенфорда-Біне показав крутий результат — найвищі п'ять відсотків, пішов на робітничі заняття. То йому ще дуже підфартило, що вони дозволили записатися на курси «Автомайстерня-I, II і III». Воював він із ними за це ого як, ледве сраку собі не порвав. З наркошами він теж не зависав, бо не обдовбувався. У мачо-мени (подерті-джинси-і-лакі-страйки) його не приймали, бо не квасив і міг розплакатися, коли гупнеш його кулаком.

А, так, і з дівчатами він теж був у прольоті. Гормональна машинерія в нього геть ошизіла. Тобто Арні ходив увесь уквітчаний прищами. Умивався він разів зо п'ять на день, двадцять разів на тиждень мився в душі й перепробував усі креми та універсальні патентовані засоби, відомі сучасній науці. Але ні чорта не допомагало. Лице Арні нагадувало піцу, навантажену всіма можливими інгредієнтами, і загрожувало з часом навіки залишитися посіченим ямками прищових кратерів.

Та все одно я його любив. За чудернацьке почуття гумору, а ще — за допитливий розум, що ніколи не припиняв ставити запитання, грати в ігри й займатися своєю примхливою акробатикою. То Арні показав мені, як зробити мурашину ферму, коли мені було сім років, і ми чи не ціле літо спостерігали за тими малими кузьками, зачаровані їхньою старанністю й убивчою серйозністю. То Арні запропонував, коли нам обом було по десять, якось уночі крадькома підкласти купку сухих кінських яблук-кізяків зі стайні на трасі 17 під бридкого пластмасового коня на моріжку перед лібертівіллським мотелем на межі міста, у Монровіллі. Арні першим навчився грати в шахи. Першим навчився грати в покер. Показав мені, як збільшити до максимуму свій рахунок у «Скреблі». У ті дні, коли зранку дощило, аж до того часу, коли я закохався (ну, можна так сказати — вона була з групи підтримки, мала фантастичне тіло, у яке я й закохався, і коли

Арні сказав, що розум у неї глибокий і непересічний, як платівка з піснями Шона Кессіді, я не зміг відповісти йому, що він бреше, гівнюк такий, бо то була правда), я першим ділом згадував про Арні, бо Арні знав, як витиснути максимум із дощових днів так само, як і зі «Скреблу». Може, якраз за цим і можна розпізнати дуже самотніх людей — вони завжди знають, чим таким прикольним можна зайнятися дощової днини. Їм завжди можна подзвонити. Вони завжди вдома. *Завжди, трясця їм.*

А я, зі свого боку, навчив його плавати. Тренував його й примушував їсти зелені овочі, щоб хоч трохи підкачав м'язи на тому своєму щупляковому тільці. Улаштував його на роботу в дорожню бригаду за рік до випускного класу в Лібертівілльській школі, і за це ми з ним обидва рвали собі сраки, воюючи з його батьками, які вважали себе великими друзями селяків у Каліфорнії та сталеварів у Бургу, але відчували непереборний жах перед думкою про те, що в їхнього обдарованого синочка (найкращі п'ять відсотків за Стенфордом-Біне, щоб ви собі пам'ятали) рученята забрудняться, а шийка під потиличкою почервоніє.

А тоді, ближче до кінця тих літніх канікул, Арні вперше побачив Крістіну — і закохався. Я був з ним того дня (ми верталися додому з роботи), тому сміливо зможу свідчити перед Престолом Господнім, якщо мене прикличуть. Народ, він втюрився, і то сильно. Це було б смішно, якби не було так сумно — і швидко не стало так страшно. Це було б смішно, якби не було так зле.

Чи дуже було зле?

Від самого початку. А вже зовсім скоро стало ще гірше.

1 / ПЕРШІ ПОГЛЯДИ

Гей, глянь туди!
Через дорогу!
Така там тачка, що якраз для мене.
Таку собі мати — прикольна тема...
Машина-лялечка, кажу,
Просто відпадна¹.

Едді Кокран

— Боже мій! — зненацька вигукнув мій друг Арні Каннінґем.

— Що таке? — спитав я. Його очі за скельцями окулярів у сталевій оправі полізли з орбіт; рукою він заліпив собі обличчя так, що під долонею частково зник рот, а шия, здавалося, оберталася на шарнірі, так він її вигнув, озираючись через плече.

— Деннісе, зупини машину! Здай назад!

— Чого ти...

— Здай назад, я хочу на неї ще раз глянути.

І раптом до мене дійшло.

— Ой, чувак, забудь, — сказав я. — Якщо ти про те... *чуперадло*, яке ми оце щойно проїхали...

— Здай назад! — він ледь не кричав.

Я послухався, думаючи, що це Арні так тонко жартує. Але я помилявся. Він пропав, остаточно і безповоротно. Арні закохався.

То була якась жалюгідна пародія, і мені ніколи не зрозуміти, що в ній того дня побачив Арні. На вітровому склі зліва розповзлося сплутане павутиння тріщин. Верх іззаду праворуч був увігнутий від удару, і в обдертому від фарби видолинку вгніздилася бридка іржа. Задній бампер перекособочився, кришка багажника була прочинена, а на сидіннях як спереду, так і ззаду з кількох довгастих порізів лізла вата. Схоже було на те, що по кріслах добряче хтось пройшовся ножем. Одну шину спустило. Інші були такими лисими,

¹ Hey, looky there! / Across the street! / There's a car made just for me, / To own that car would be a luxury... / That car's fine-lookin, man, / She's something else (*англ.*).

що крізь гуму проступали нитки тканини. Та найгірший вигляд мала темна масляниста калюжа під двигуном.

Арні закохався в «плімут-фурію» 1958 року випуску, одну з тих довгастих, з великими плавцями. Була в ній старезна вигоріла під сонцем табличка «ПРОДАЄТЬСЯ», зіперта праворуч на вітрове скло — там, де не було тріщин.

— Деннісе, ти тільки поглянь, які лінії! — пошепки вимовив Арні. Він бігав довкруг машини, неначе одержимий. Змокріле від поту волосся ляпало йому по лобі й розвівалося на вітрі. Арні натиснув на ручку задніх дверцят з пасажирського боку, і вони з вереском відчинилися.

— Арні, ти наді мною приколюєшся, правда ж? — спитав я. — Сонце голову напекло. Скажи мені, що це сонячний удар. Я відвезу тебе додому, посаджу під довбаний кондюк, і ми про це забудемо, домовились? — але все це я промовив без особливої надії. З почуттям гумору в нього було все гаразд, але саме тієї миті ані тіні жарту не відбивалося на його обличчі. Натомість я бачив на ньому дурнувате шаленство, яке мені зовсім не сподобалось.

Клопоту відповісти він собі не завдав. З відчинених дверцят виплила хмара гарячого спертого повітря, війнуло старістю, мастилом і розкладом на пізніх стадіях. Але цього Арні теж, здавалося, не помітив. Він заліз усередину й сів на порепане, вицвіле заднє сидіння. Колись давно, двадцять років тому, воно було червоним, та тепер змарніло до акварельно-рожевого.

Я підчепив пальцями шматочок набивки, роздивився його і здмухнув з руки.

— Здається, російська армія промарширувала по ній дорогою на Берлін, — прокоментував я.

І тут він нарешті помітив, що я досі поряд із ним.

— Ага... ага. Але її можна поремонтувати. Вона може... вона може стати крутою. Рухливою й цілісною, Деннісе. Красуня. Справжня...

— Ану! Ану! Що це ви, малі, надумали?

До нас ішов старий, який, судячи з вигляду, насолоджувався вже сімдесятим літом — плюс-мінус. Мабуть, мінус. Бо здатність цього чувака взагалі чимось насолоджуватися особисто в мене викликала великі сумніви. Жалюгідні рештки волосся тонкими патлами звисали додолу. А на лисій частині черепа щедро квітнув псоріаз.

Одягнутий він був у зелені старечі штани, на ногах — кеди з низьким верхом. Сорочки не було; натомість пояс йому стягувала якась штука, подібна до дамського корсета. Та коли він підійшов ближче, я роздивився, що то спинний ортопедичний корсет. І на вигляд, я б навздогад сказав, що міняли його десь приблизно в той самий час, коли помер Ліндон Джонсон¹.

— Що це ви, малі, надумали? — Голос у нього був пронизливо-рипучий.

— Містер, це ваша машина? — поцікавився Арні.

Не те щоб це було запитання. «Плімут» стояв на газоні перед повоєнним типовим будинком, з якого вигулькнув старий. Газон був страшенно занедбаний, але на тлі припаркованого «плімута» виглядав абсолютно по-королівському.

— А як і моя, то що? — грубо відрубав стариган.

— Я... — в Арні пересохло в горлі, і він був змушений проковтнути слину. — Я хочу її купити.

У старого додіка аж очиська загорілися. Де й подівся злющий вираз обличчя, а на зміну йому прийшли злодійкуватий блиск в очах і певний зголоднілий вигин губ. А затим він розплився в широчезній осяйній посмішці самовдоволеного гівнюка. І здається, то був якраз той момент — лише одна мить, не більше, — коли я відчув, як холоне всередині від чогось синього. У той момент — лише тоді — я відчув бажання врізати Арні кулаком і відтягти його звідти подалі. Щось проступило в очах того старого. Не лише проблиск надії; то було щось таке, що за проблиском *ховалося*.

— То тре' ж було так і сказати, — відповів старий. Він простягнув руку, і Арні її взяв. — Лебей мене звать. Роланд Д. Лебей, армія Сполучених Штатів, у відставці.

— Арні Каннінгем.

Стариган енергійно потиснув йому руку, а мені лише мляво махнув. Я був поза грою; він уже підчепив на гачок свою жертву. Арні, вважай, уже віддав Лебею свій гаманець.

— Скільки? — спитав Арні. І, не дочекавшись відповіді, стрімголов рвонув уперед: — Скільки б ви за неї не попросили, цього буде замало.

Я подумки не зітхнув, а застогнав. До гаманця щойно долучилася чекова книжка.

---

¹ 1973 рік.

На якусь мить Лебеева посмішка зблякла, і очі підозріливо звузилися. Думаю, він замислився, чи не шують його ці двоє в дурні. Він уважно придивився до обличчя Арні, шукаючи на ньому ознак підступу, а потім поставив убивчо досконале у своїй простоті запитання:

— Синку, а в тебе коли-небудь була машина?

— У нього є «другий мустанг-мак», — швидко втрутився я. — Йому предки купили. Там коробка передач «Герст», двигун з наддувом, і від нього вже на першій передачі асфальт скипає. Та він...

— Ні, — тихо озвався Арні. — Я тільки навесні цього року права отримав.

Лебей скинув на мене побіжним, однак чіпким поглядом, і знову зосередився цілком і повністю на своїй головній мішені. Обом руками впершись у поперек, він потягнувся. На мене війнуло кислим потом.

— В армії собі спину підвередив, — пояснив Лебей. — Повна інвалідність. Лікарі так і не змогли її мені назад управити. Як хтось у вас, хлопці, питає, що не так із цим світом, то кажіть їм от що: лікарі, комуняки й нігери-радикали. З них трьох найбільші паскуди — то комуняки, а лікарі йдуть зразу за ними. А як питають, хто вам таке сказав, то кажіть — Роланд Д. Лебей. Отак-от.

І він з якоюсь недовірливою любов'ю торкнувся старого пошарпаного верху «плімута».

— Це найкраща машина, яка тіко в мене була. Купив її у вересні п'ятдесят сьомого. То був рік випуску нової моделі, у вересні. Усе тоте літо нам показували картинки з накритими автами, під брезентом, поки ти вже аж здихав, так хтів видіти, що там, під сподом. Не те що тепер, — з його слів скрапувало презирство до теперішнього часу, що зіпсувся, поки він до нього дожив. — Новісінька вона була. Пахтіла новісінькою машиною, а то чи не найприємніший запах у світі.

Він трохи подумав.

— Ну, крім бабської поцьки хіба.

Я подивився на Арні, люто прикушуючи щоки зсередини, щоб з усього цього не розреготатися. Той відповів мені приголомшеним поглядом. Старий, здавалося, більше не помічав жодного з нас; він перенісся кудись на свою власну планету.

— Я тридцять чотири роки носив хакі, — не знімаючи руки з даху машини, повідомив нам Лебей. — У шістнадцять пішов,